Анна Барабаш

ГРОМАДСЬКО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ М. І. ПИРОГОВА НА ПОСАДІ ПОПЕЧИТЕЛЯ КИЇВСЬКОГО НАВЧАЛЬНОГО ОКРУГУ

Київський навчальний округ як навчально-адміністративна одиниця Російської імперії був утворений 14 грудня 1832 р. і охоплював розкидані на великій території навчальні заклади Київської, Подільської, Волинської, Чернігівської та Полтавської губерній. Навчальний округ управлявся попечителем, при якому знаходилися попечительські ради та окружні інспектори, губернські директори народних училищ, губернські та повітові училищні ради. До обов'язків попечителя входив контроль за діяльністю навчальних закладів Міністерства народної освіти. Маючи безпосередні відносини з імператором, попечитель навчального округу мав подеколи більшу вагу, ніж навіть міністр освіти. При цьому така посада була суто російським винаходом: практика розгортання діяльності європейської середньої та вищої школи не знала попечительства [1, с. 32].

В Києві Микола Іванович проводить ряд заходів, спрямованих в першу чергу на поліпшення середньої освіти. Він проводив щодня по декілька годин в навчальних классах, уважно слухаючи вчителів. Сприяв покращенню взаємовідносин між учнями та вчителями, обміну методів навчання між вчителями, виявленню їх творчої натури.

До вибору гімназійних вчителів попечитель навчального округу ставився передбачливо. Щоб не допустити до вчителювання людей випадкових або малопідготовлених, Микола Пирогов практикував призначення викладачів за конкурсом і переслідував прийом на роботу за протекцією, який широко практикувався до нього [2, с. 14].

Переймався підготовкою кадрів вищої кваліфікації. Він просував ідею організації доцентури на конкурсній основі. Тобто за його планом викладати при університетах мали право найбільш здібні науковці, ті хто мають реальний досвід та готовий ділитись своїми знаннями з наступниками.

Відкриття київських недільних шкіл запротекцією М. Пирогова – одна з найяскравіших сторінок в історії вітчизняної освіти. Найважливіші і найточніші відомості про ці школи дає сам М. Пирогов у статті «Про недільні школи»: «У 1859 році попечителі отримали право відкривати без дозволу вищої інстанції приватні школи, і тому, коли засновники, студенти Київського університету, попросили дозволу відкрити Подільську недільну школу (на Подолі, в дворянському училищі), то я, розглядаючи її як приватний заклад і відповідність певним вимогам, відразу дозволив відкриття» [3, с. 65].

Перша недільна школа була відкрита 11 жовтня 1859 р. в приміщенні

Києво-Подільського повітового дворянського училища. Основною відмінністю цієї школи від інших була її безкоштовність. Навчання велося у святкові дні та по неділях. Викладачами виступали студенти Київського університету, а навчались ті, хто не могли дозволити собі навчання в приватних школах.

Цікаві свідчення про історію відкриття недільних шкілу Києві знаходимо у спогадах безпосереднього учасника тих подій С. Кулябки, який зазначає, що М. Пирогов підтримав ідеювідкриття недільних шкіл, яка виникла у гуртку студентів університету з Полтавської гімназії. Розпорядником у школі був студент гімназії, пізніше професор Ніжинського ліцею і директор кишинівської, бердянської та прилуцької гімназій Ф. Вороний. Кошти для придбання навчальних посібників були пожертвувані місцевим населенням. Неграмотних навчали два студенти у двох групах, а грамотних розподіляли між рештою студентів, по 4–5 учнів на кожного вчителя [4, с. 13].

Пирогов був одним з найперших, хто не лише хотів повністю реформувати систему освіти, а й зробити її доступною для жінок на рівні з чоловіками. Він переконував громадсткість, що жінка може досягти в суспільстві того ж що і чоловік. Проте слід пам’ятати, що хоч Пирогов і виступав за рівноправність, але не підтримував обсолютної рівності між чоловіком і жінкою.

У статті «Питання життя» Микола Іванович активно виступав проти станової системи виховання й освіти. Педагог намагався довести, що не становище жінки в суспільстві, а стан її виховання має зазнати змін. Він стверджував, що освічена дівчина зможе так само добре засвоїти наукову, художню та суспільну культуру, як і чоловік. М. Пирогов писав: «Те, що в суспільстві доручається обраним людям, відомим своєю високою моральністю, глибокими релігійними переконаннями, хистом слова та знаннями, створеними наукою, у сімейному колі має бути доручено жінці»[5, с. 20].

Пирогов переймався і життям жінки після завершення навчання в таких пансіонатах. Адже після завершення курсу вона повертається назад до сім’ї, де її результати навчання залишають невідомими. Тому наголошував, що у жіночих пансіонатах контроль не менш важливий ніж в чоловічих гімназіях.

Мав Пирогов і свої уявлення стосовно особистості вчителя. Вчитель мусить бути прозорливим і спостережливим оком помічати дії дитини, її природні нахили, розвивати їх чи стримувати й надавати їм іншого спрямування. Микола Пирогов вказував на необхідність бережного і уважного ставлення до дітей, розум і серце яких під впливом виховання і навчання, подібно м’якому воску, можуть набувати різних форм. Для Пирогова було аксіомою, що кожен вчитель будь-якого ступеня школи тільки тоді відповідає своєму призначенню, коли одночасно з

викладанням, виховує своїх учнів. Велике значення надавав самостійній роботі вчителів над підвищенням рівня знань і над удосконаленням своєї майстерності. З цією метою запровадив взаємні відвідування уроків та обмін досвідом [6, с. 132].

Пирогов був не лише талановитим медиком, яким пам'ятає його світ, а й засновником ліберального напряму в навчанні. Його ідеї були прогресивними у той час і не завжди сприймались як ефективні, але саме його роботи, бачення системи освіти і дало поштовх до зміни та удосконалення однієї з найважливіших сфер в житті кожного.

Список використаних джерел

1. Міхно О. Діяльність Миколи Пирогова на посаді попечителя Київського навчального округу (до 200-річчя від дня народження). *Шлях освіти.* 2010. № 4. С. 32–37.
2. Шевченко Л. М. І. Пирогов в Україні. К. : Рідний край, 1996. 128 с.
3. Пирогов Н. И. Избр. пед. соч. М. : И зд-во АПН РСФСР, 1952. 465 с.
4. Чорний В. П. Науково-педагогічна діяльність М. І. Пирогова. К. : Знання, 1990. 32 с.
5. Микола Іванович Пирогов – видатний хірург, педагог і громадський діяч : до 200-річчя від дня народж.: бібліогр. покажч. / упоряд. Л. О. Пономаренко [та ін.]. К. : Педагогічна думка, 2011. 124 с.
6. Артемова Л. В. Історія педагогіки України Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Либідь, 2006. 132 с.

Кароліна-Марія Барань

LEARNING OPPORTUNITIES IN A LANGUAGE SCHOOL IN TRANSCARPATHIA: A CASE STUDY

Learning a foreign language is not an easy task. Nowadays it is especially important to know foreign languages. Some people learn languages because they need them for their work, others travel abroad, for the third category of people studying languages is a hobby. An essential place in teaching foreign languages is occupied by language schools. In modern society language schools, or language centers are created to help people to study and master languages. There are language schools all over the world. We can also find them in Ukraine.

The task of these theses is to investigate the language schools in our own locality, the Transcarpathian region, and in Berehove, in particular. In this small Transcarpathian town there is only one language school, which is called "Start Language Center". This language center gives an opportunity for young learners to study foreign languages (English, German and Ukrainian for Hungarian children). Pupils have a chance to learn these languages from their childhood.